

Az Erdélyi Magyar Tudományegyetem Megvalósítási Koncepció 2000

Preambulum

Az erdélyi magyarság az európai egyetemek létrejöttétől kezdve kapcsolódott az egyetemi mozgalomba. Kezdetben a külföldi egyetemek látogatása révén, majd a 16. századtól kezdve több kísérlet is történt hazai egyetem és főiskolák létrehozására. Ennek eredményeként az erdélyi magyar társadalom az elmúlt századok folyamán önerejéből tudta biztosítani az értelmiségi utánpótlást.

1919-ben a hatalomváltás után, amikor Erdély a trianoni békeegyezmény következtében a Román Királyság része lett, a magyar egyetemi oktatás évszázados folyamata lezárult. A román állam a kolozsvári magyar egyetemet kisajátította, és száműzte a magyar nyelvű oktatást.

A II. világháborút követő béketárgyalások román sikere érdekében 1945-ben királyi rendelettel létrehozták a Bolyai Tudományegyetemet, amelynek épületeket, laboratóriumokat, könyvtárat bocsátott a román állam a rendelkezésére. Az önálló Bolyai Tudományegyetem 1959-ig működött, amikor egyesítés néven olvasztották be a román egyetembe. Ezzel kezdetét vette a magyar nyelvű oktatás elsorvasztása.

Az 1989-es rendszerváltás felkínálta a lehetőséget a hagyományos polgári értékek helyreállítására és tiszteletben tartására. Az erdélyi magyarság bizakodóan fogadta a változásokat, és remélte, hogy egyik legfontosabb törekvése, az önálló magyar egyetem létrehozása valósággá válik. Ez nem valósult meg.

A Magyar Köztársaság kormánya a határokon túl élő magyarság iránti felelősségérzettől vezérelve elhatározta és költségvetésébe beépítette az erdélyi magyar egyetemi oktatás, nevezetesen az önálló magyar tudományegyetem létrehozásának támogatását.

A támogatásnak az adományozó szándékának megfelelő és erkölcsi biztosítékot is nyújtó felhasználása érdekében az erdélyi magyar történeti egyházak vezetői 2000 februárjában létrehozták a SAPIENTIA alapítványt.

**Az Alapítvány feladata az önálló
ERDÉLYI MAGYAR TUDOMÁNYEGYETEM
létrehozása.**

Az egyetemfejlesztési program szereplői

A történelmi tapasztalat és a jelen lehetőségeinek ismeretében az EMTE alapításának szükségszerűen több szereplője van, és ezek zavarmentes együttműködésétől függ a vállalkozás sikere.

A Sapientia Alapítvány a magyar kormány támogatásának felhasználója- és értékesítőjeként, a történelmi egyházak felügyelete alatt vállalja magára a tervezés és a döntéshozatal felelősségét. A mindenkori magyar kormány morális, politikai és anyagi jellegű támogató szerepe kiemelkedően fontos.

Mindezen támogatás és feladatvállalás azonban nem elegendő. Az egyetemalapítás csak akkor lehet sikeres, ha maga mögött tudja az egész magyarság (anyaországi és határon túli) támogatását. Az egyetem léte évszázadokra döntheti el a magyarság sorsát. 1872-ben, amikor a magyar országgyűlés az első vidéki Tudományegyetem alapításáról döntött, a választás azért esett éppen Kolozsvárra, mert megvolt az erdélyi társadalom szellemi, lelki és anyagi fogadókészsége. A példa adott.

Az erdélyi támogatottság azonban önmagában nem elegendő. A magyarországi egyetemek oktatói karának, a Magyar Tudományos Akadémia köztestületének felkészültsége és tapasztalata nélkülözhetetlen. Nélkülözhetetlen már csak azért is, mert alapítandó egyetemünk a magyar tudomány egységét hivatott képviselni.

Küldetésnyilatkozatunknak megfelelően részt kívánunk venni a külföldi egyetemek, nemzetközi szervezetek programjaiban, s jogos elvárásként számítunk a román kormányzat támogatására is, melyet a hatályos román törvények lehetővé tesznek.

Az egyetemfejlesztés programja a Sapientia Alapítvány és a legfontosabb partnerei között létrejött együttműködési megállapodásoknak, szerződéseknek megfelelően valósul meg. A magyar kormány támogatását a Határon Túli Magyarok Hivatala biztosítja, kiemelkedően fontos az alapító egyházak támogatása, nagy jelentőségű szakmai partnerként tekintünk az Oktatási Minisztériumra, a Magyar Tudományos Akadémiára, a magyarországi egyetemekre és az erdélyi tudományos egyesületekre.

Az egyetem felépítése, földrajzi elhelyezkedése

Az EMTE a fogalom klasszikus értelmében vett tudományegyetem, universitas. Ennek megfelelően szervezeti struktúrájában megtalálható a műszaki, a bölcsészeti, a művészeti, a természettudományi és a gazdaság- és társadalomtudományi kari szerveződés. Az EMTE az oktatás és a tudományos munka intézménye. Felépítésében, szerkezetében, működésében a klasszikus egyetemi modell alkalmazása és a korszerű elvárások tiszteletben tartása érvényesül.

A sajátos erdélyi lehetőségekhez és igényekhez alkalmazkodik. Központja az erdélyi magyarság szellemi fővárosa: Kolozsvár. Mellette a jelen igényeinek megfelelően Nagyvárad, Csíkszereda és Marosvásárhely jelenik meg, mint egyetemi centrum. A Partiumi Keresztény Egyetem kötelezettséget vállalt arra vonatkozóan, hogy mint intézmény a létesítendő EMTE keretébe betagoódik, és az integrációs folyamat során azzal egységes szervezetet alakít ki. Az oktatási helyszínek száma a fejlődés kívánalmainak megfelelően növekedhet. Az egyes oktatási színhelyeken kari önállósággal bíró campusok teremtik meg a tanítás és a tudományművelés korszerű kereteit.

Kolozsvár

Kolozsvár az EMTE szellemi - tudományos és igazgatási központjának szerepét tölti be. Az egyetemi program első lépcsőjében az igazgatási központ kiépítése és a kiemelkedő fontosságú háttérintézmények megteremtése történik meg. A második lépcsőben jönnek létre az oktatási intézmények (karok és szakok).

Nagyvárad

A Partiumi Keresztény Egyetem alapjaiban kialakult képzési profillal rendelkezik. Az EMTE-vel megvalósuló együttműködés első szakaszában megtörténik az irányítási és adminisztrációs rendszerek összehangolása, a képzési programok minőségi fejlesztésének kimunkálása. Mindezt meg kell előznie egy részletes integrációs folyamat tervezésének. Az együttműködés első szakaszában sor kerül infrastrukturális és ingatlanfejlesztési programok megvalósítására is.

Marosvásárhely

A nagy múlttal rendelkező egyetemi városban az EMTE keretében megvalósuló oktatásfejlesztés kiemelt célja a Sapientia Alapítványnak. Tekintettel a marosvásárhelyi magyar nyelvű egyetemi oktatás méltánytalanul visz-

szaszorított helyzetére, stratégiai fontosságú a marosvásárhelyi magyar felsőoktatás erősítése, melynek számos feltétele adott, s a hiányzók a fejlesztés első lépcsőjében megvalósíthatók.

Csíkszereda

A székelyföldi városban először adódik lehetőség komoly felsőoktatási fejlesztési program megvalósítására. A várost körbevevő régió gazdasági és az oktatás területén megmutatkozó hátrányosabb helyzete mérséklődhet az EMTE programjai következtében. Ebben az esetben az intézmény-kialakítás (csíkszeredai kar) és -fejlesztés a legfontosabb lépés, amelyhez a létező szellemi és gazdasági környezethez illeszkedő szakok indítása párosulhat. Mindennek meg kell teremteni az ingatlan és infrastrukturális hátterét is.

Az erőforrások rendszere

A létesítendő EMTE szervezése folyamán arra törekszünk, hogy létrehozzuk azt az önálló vagyoni alapot, amely hosszú távon a működést biztosítani tudja. Mindez azt is jelenti, hogy az EMTE intézményeihez szükséges erőforrásokat több tényezős rendszerben kell elképzelni és kialakítani. Mint a modern egyetemek általában, az EMTE is különböző forrásokra számít, amelyek elérése komoly erőfeszítéseket igényel. A magas színvonalú oktatási és kutatási-szolgáltatási programok nyújtotta garanciák mellett erős hangsúlyt kell helyezni a nemzetközi források elérésére, a forráskutatói (fund raising) tevékenységre. A legfontosabb pénzügyi és vagyoni erőforrások a következők:

- Saját (ingatlan, tandíj, szolgáltatások stb.) bevételek
- Önkormányzati és más költségvetési támogatás
- A magyar kormány támogatása
- Az alapító egyházak támogatásai
- Romániai, magyarországi és nemzetközi alapítványok, szervezetek támogatásai
- Európai uniós és más nemzetközi programok
- Magyar és román tudomány- és oktatástámogató és fejlesztő források
- A gazdasági szféra támogatásai

Az EMTE képzési programjaiban való részvételért tandíjat számít fel, de egyúttal széleskörű ösztöndíjrendszer kidolgozásával és működtetésével támogatja a tehetséges és szociálisan rászoruló diákokat.

Az emberi erőforrások fejlesztése a program egyik kiemelt célkitűzése. Az emberi erőforrások helyszínenkénti felmérése megteremti a lehetőséget az oktatói és kutatói háttérbe való bekapcsolódáshoz, és egyúttal utat mutat a fejlesztési programok kialakításához is. Kiemelt célkitűzés az oktatói kar megteremtése. E célkitűzéshez kapcsolódik a nyelvi képzés, a kutatói, doktori programokhoz kapcsolódó ösztöndíjak.

Az emberi erőforrások fejlesztését eredményezik azok a közvetett támogatások is, amelyek egy-egy olyan képzési hely egyedi megítélés alá eső fejlesztésére vonatkoznak, amelyek ugyan kívül esnek az egyetem saját intézményi körén, de stratégiaileg fontos háttér megteremtéséhez járulhatnak hozzá.

A képzési rendszer

Az EMTE képzési programja a felsőfokú képzés teljes skáláját felöleli. A hagyományos nappali graduális és posztgraduális képzés mellett széleskörű átképző programokat is tervez, amely segíti a korábban diplomát szerzett értelmiségiek munkaerő-piaci helyzetének, esélyeinek javulását. A képzési programok során a hagyományos módszerek mellett egyre jobban támaszkodik a fejlett informatikai eszközökre, megoldásokra (pl. távoktatás, virtuális kurzusok).

A képzési programok jellege regionális sajátosságokkal bír, hiszen az egyes képzési helyszínek tradíciói, gazdasági és társadalmi környezete más és más. Ennek megfelelően az alábbi stratégiai irányok fogalmazhatók meg:

Kolozsvár:

A képzési profilt a bölcsészeti, jogi, társadalomtudományi képzési programok jelentik, kiegészítve korszerű gazdasági, természettudományi és művészeti képzéssel. Elsőként indítható szakok között szerepel a környezettudomány, az angol nyelvi képzés, művészeti képzés, a business school és kommunikáció.

Kolozsvár az egyetemi tudományos kutatóintézet központja. Informatikai és távoktatási központ, az EMTE központi könyvtárának helyszíne. Szakkollégiumok rendszerének központja.

Az EMTE fejlesztési programjának keretében elsődleges prioritást élvez az adminisztratív központ és a könyvtár létrehozásának megkezdése, a kutatóintézet létrehozása. A könyvtári beruházás befejezéséig támogatni kell a jelenlegi kisebb könyvtárak működését.

Marosvásárhely:

Szociális irányultságú társadalomtudományi képzés, alkalmazott informatikai és műszaki tudományok. Az első szakaszban indítható szakok a szociálpedagógia, mechatronika, számítástechnika, automatizálás, matematika, ének-zene tanári szak.

Marosvásárhelyen a képzés beindításának infrastrukturális (berendezések, informatika, könyvtár, iroda) és ingatlan háttérének gyors megteremtése, kiegészítése is szükséges. Egy későbbi szakaszban elindítható a kollégiumi fejlesztés.

Nagyvárad:

A kialakult profilnak megfelelően bölcsészeti és pedagógusi képzés. Az integrációs folyamatban meghatározott lépésekkel összhangban a fejlesztési tervben meghatározott új szakok beindítása várható (kommunikáció és pedagógia, közgazdaságtan, közigazgatás, agrárképzés-vidékfejlesztés, műszaki menedzsment, Európa-tanulmányok). Folytatódik az elkezdett ingatlanfejlesztés és infrastruktúra-korszerűsítés.

Csíkszereda:

A képzési profil elsősorban a gyakorlathoz közel álló képzés kialakítását jelenti. Így kiemelt jelentőséget kapnak a regionális tudományok, vidékfejlesztés, környezetvédelem, agrárgazdaságtan és élelmiszeripar, üzleti tudományok, gazdasági informatika.

A képzést megalapozó ingatlanfejlesztést és infrastruktúra kialakítását (könyvtári és informatikai fejlesztés, adminisztratív központ kialakítása, berendezések) szintén a program első szakaszában kell elkezdeni.

A hallgatói létszám tervezett alakulása középtávon¹ (2005)

Helyszín	Nappali	Levelező	Egyéb (pl. távoktatás)	Összesen
Kolozsvár	200	100	300	600
Marosvásárhely	1000	200	300	1500
Nagyvárad	1000	500	300	1800
Csíkszereda	800	500	300	1600
Összesen	3000	1300	1200	5500

Az EMTE küldetésnyilatkozatában hangsúlyozott célok szerint nem törekszik a tömegképzés irányában. Ennek megfelelően a hallgatói befogadóké-

pességét középtávon az összes helyszíneket beleértve ötezer főben jelöli meg. A program megvalósulásának későbbi fázisaiban az egyes helyszínek eltérő ütemű fejlődése esetén természetesen a befogadóképesség is változhat.

Tudományos tevékenység, tudományos kutatás

Az EMTE fejlesztési koncepciójának megfelelően **csak olyan képzési programokat indít, amelyek megfelelő tudományos kutatói tevékenységgel párosulnak.** Az első lépcsőben megalakítja tudományos intézetét Kolozsvár helyszínnel, amely intézet a kiemelt kutatási főirányok mentén lehetőséget nyújt Erdély bármely térségében dolgozó kutatók bekapcsolódására. Ezek a kutatói hálózatok alapozzák meg az EMTE tudományos szolgáltatásait is. A kolozsvári központ koordinációs szereppel bír, nem sértve a tudományos kutatás függetlenségét.

A tudományos kutatás számára ajánlott kutatási főirányok, többek között a következők:

- Regionális fejlesztések (gazdaságföldrajz, vidékfejlesztés)
- Környezeti tudományok (természettudomány és más tudományágak)
- Informatika - matematika
- Műszaki tudományok
- Szociológia (kiemelten az oktatáskutatás)
- Néprajz - antropológia
- Történelem - régészet - tudománytörténet
- Nyelvészet
- Az erdélyi tudományfejlődés és tudományosság helyzete

A kutatási irányok és témák a program alakulásával természetesen bővíülhetnek, változhatnak. A fejlesztés első szakaszában, már a legkorábbi jövőben biztosítani kell e meghatározott tudományos kutatási főirányok mentén a kutatók széleskörű, de egyszersmind a teljesítményt és a hatékonyságot biztosító bekapcsolódását.

Az EMTE programjában kiemelt helyen szerepelteti a magyar és a nemzetközi tudományos műhelyek munkájába való részvétel, a PhD-programok elérését, kialakítását.

Háttérintézmények, szolgáltatások

Az EMTE fejlesztési programjában igen fontos szerepet foglalnak el a háttérintézmények. A korszerű háttérintézmények elengedhetetlen feltételei a minőségi képzésnek és kutatásnak.

A háttérintézmények között a legfontosabb a könyvtár-hálózat kiépítése. Ennek megfelelően a fejlesztés első lépcsőjében egy korszerű központi könyvtár és információs központ megépítése tűnik célszerűnek Kolozsvárott, amely egyben az EMTE távoktatási központja is. Kisebb mértékű könyvtárfejlesztések minden képzési helyszínen megvalósíthatók. A központi könyvtár szolgáltatásainak magas színvonalával vonzó lehet a kolozsvári tanárok és diákok számára.

A könyvtár mellett minden helyszínen célul tűzzük ki a kollégiumi fejlesztések megvalósulását. Ezek ingatlanfejlesztési és infrastrukturális feladatai mellett az EMTE külön hangsúlyt helyez a szakkollégiumi programok beindítására.

A háttérintézmények között a korszerű informatikára alapozó távoktatási központnak és alközpontoknak is jelentős szerepet kell biztosítani. Ezek a korszerű, rugalmas infrastruktúrák piacépes képzési programokkal való megtöltése már a fejlesztési program első szakaszában megvalósítható.

A korszerű egyetem képéhez hozzátartozik a tudományos szolgáltatások rendszerének kialakítása. Ez jelenti a kapcsolatot a gazdasági szféra szereplői felé, és szolgálja a kutatás – fejlesztés kiemelten fontos funkcióját. Nem elhanyagolható az sem, hogy e szolgáltatások segítségével komoly kapcsolatrendszerek szövődnek, és az egyetemet kiegészítő bevételekhez juttatják. Ezért is *különösen fontos állandóan szem előtt tartani az oktatás-kutatás-szolgáltatás hármasságát.*

Az EMTE a biztosított jogi keretek között e szolgáltatásokat vállalkozási formákban közvetíti a megrendelők felé.

Az egyetemi fejlesztés egy meghatározott szakaszában mérlegelendő az önálló kiadói háttér megteremtése, amely biztosítja a tankönyv- és jegyzet-utánpótlás mellett a tudományos publikálási lehetőséget is egy önálló folyóiraton keresztül, amely időszakos román és angol nyelvű számaival erősíti az egyetemről, annak szellemi bázisáról kialakult képet.

Az egyetemfejlesztés prioritásai

Az EMTE fejlesztési koncepciójában meghatározott célkitűzések alapján az alábbi prioritásokat határozzuk meg a 2000–2001-es évekre vonatkozóan:

Prioritás	Főhelyszín	Kapcsolódó helyszínek
Az egyetem adminisztratív központjának kialakítása	Kolozsvár	Nagyvárad, Marosvásárhely, Csíkszereda
Az ideiglenes működési engedélyt elnyerő szakok beindítása	Marosvásárhely, Csíkszereda	Nagyvárad
Az oktatói, kutatói háttér kialakításához, fejlesztéséhez szükséges képzési programok, ösztöndíjak kidolgozása	Kolozsvár, Nagyvárad, Marosvásárhely, Csíkszereda	
Infrastrukturális fejlesztések a tervezett szakok beindításának és az egyetem irányításának háttéréként	Marosvásárhely, Csíkszereda	Nagyvárad, Kolozsvár
Tudományos kutatóintézet létrehozása	Kolozsvár	Nagyvárad, Marosvásárhely, Csíkszereda
Kollégiumok kialakítása, szakkollégiumi programok kidolgozása	Kolozsvár Marosvásárhely	Csíkszereda, Nagyvárad
A pozitívan elbíralt szak kezdeményezések további kidolgozásának támogatása	Kolozsvár, Marosvásárhely, Nagyvárad, Csíkszereda	Székelyudvarhely
Az egyetem központi könyvtárának és információs központjának beruházása	Kolozsvár	Marosvásárhely Csíkszereda
Ingatlanfejlesztés az egyetem intézményének kialakítására, továbbfejlesztésére	Marosvásárhely, Csíkszereda	Nagyvárad, Székelyudvarhely

Az EMTE középtávú fejlesztési programját egy megvalósíthatósági tanulmány részletezi. Mindemellett szükség van néhány további, a koncepció célkitűzéseire kapcsolódó program kidolgozására. Ezek közül a legsürgősebbek a következők: a szükséges egyetemi szabályzatok, a hallgatói ösztöndíj- és tandíj-rendszer elkészítése, a távoktatás fejlesztésére vonatkozó terv elkészítése, a kommunikációs és fund-raising program kidolgozása.

Jegyzetek

- ¹ Az adatok forrásaiként a Sapientia Alapítványhoz benyújtott pályázati anyagok és a magyar nyelvű erdélyi felsőoktatással foglalkozó szakanyagok szolgáltak.